

Галина Трілленберг
Тернопільський національний економічний університет
Galina Trillenberh
Ternopil National Economic University

ШЛЯХИ ПОЛІПШЕННЯ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

WAYS OF IMPROVING THE TOURIST MARKET OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

Розкривається сутність і значення туристичних послуг у соціально-економічному розвитку, формування їх ринку в умовах глобалізації. Аналізуються проблеми розвитку цієї сфери та обґрунтовуються шляхи підвищення її ефективності.

They describe the nature and significance of tourism in socio-economic development, the formation of market globalization. Analysis of problems of this sector and justifies the ways of improving its efficiency, particularly in the context of globalization.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. За своїм туристично-рекреаційним потенціалом Україна має всі можливості стати туристичною державою світового рівня. Розширення міжнародних зв'язків відкриває нові шляхи для просування національного турпродукту на світовому ринку, залучення до всесвітнього інформаційного простору, передового досвіду організації туристичної діяльності.

В умовах глобалізації світового господарства, лібералізації міжнародних економічних відносин процеси регіональної інтеграції стають важливою ланкою на шляху інтеграції регіональних економік до глобальної системи. Механізм включення України до світового ринку туристичних послуг має враховувати сучасні тенденції, пов'язані з інтернаціоналізацією, транснаціоналізацією та інтеграцією, що відбуваються на регіональному та глобальному рівнях.

Аналіз останніх досліджень, в яких започатковано вирішення проблем. Процес включення до світового ринку туристичних послуг повинен одночасно відбуватися на двох рівнях: конкретних господарюючих суб'єктів туристичного бізнесу (мікрорівень) та загальнодержавному (макрорівень). Лише за умови успішних паралельних дій суб'єктів мікро- та макрорівнів можливий вихід України до світового туристичного ринку з конкурентоспроможним національним турпродуктом. До речі, проблеми ефективного використання туристичних рекреаційних ресурсів перебувають у полі зору багатьох науковців, зокрема В. Кабашкіна, В. Крутикова, М. Лозовського, Д. Тарасенко, Ю. Шатрова та ін. Однак до цього часу Україна не скористалася можливостями ефективно використати наявні

рекреаційні ресурси.

Мета статті: пошук шляхів підвищення ефективності ринку туристичних послуг України в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Процеси інтеграції в Україні можуть також супроводжуватися створенням та функціонуванням фінансово-промислових груп туристичного характеру, які через залучення банківського капіталу, компаній, що займаються просуванням турпродукту, матимуть значний успіх на світовому ринку. Вітчизняна практика свідчить, що фінансово-промислові групи, що функціонують сьогодні, створені переважно за участю російського капіталу. З огляду на те, що Росія залишається основним інвестором у туристичну галузь України, можна вважати доцільним і найбільш вірогідним формування туристичних фінансово-промислових груп саме за участю російських компаній. З іншого боку, аналіз національного інвестиційного ринку свідчить, що одним з головних інвесторів в економіку України є Республіка Кіпр, яка відноситься до світових лідерів у сфері міжнародного туризму. Тому доцільно залучати інвесторів саме з цієї держави, оскільки разом з інвестиціями Україна може отримати новітні технології ведення міжнародного туристичного бізнесу, досвід управління та регулювання галуззю туризму на всіх рівнях.

Поряд із інтеграцією на мікрорівні вихід України до світового ринку туристичних послуг повинен відбуватися за активної участі державних органів влади, тобто на макрорівні. Вона має здійснюватися шляхом підписання двосторонніх угод про співробітництво в галузі туризму; розширення представництва в спеціалізованих комітетах та інших органах, що діють у структурі інтеграційних угруповань, членами яких Україна є і до членства в яких вона прагне; активної участі у міжнародних спеціалізованих туристичних організаціях. Тобто йдеться про рівень міжнародного співробітництва, який слід розглянути більш детально.

Сьогодні нашою державою укладено 43 міжнародні угоди про співробітництво в галузі туризму з країнами СНД, постсоціалістичного простору та іншими розвиненими державами. Перевага і надалі повинна надаватися встановленню договірних відносин з країнами, що є перспективними для нас туристичними ринками, вивченню та впровадженню практики створення нормативно-правової бази туризму, організаційних засад функціонування високорентабельної туристичної індустрії, прогресивного досвіду державного регулювання та стимулювання галузі.

Необхідно активізувати співпрацю у численних спільних міжурядових комісіях з питань економічного та науково-технічного співробітництва, особливо з країнами, з якими створено правову базу співробітництва з метою формування в її межах робочих груп із туризму. Реалізуючи положення укладених міжнародних угод про співробітництво в галузі туризму, повинні створюватися міжвідомчі робочі групи, регулярно проводитися їх засідання для аналізу та вирішення поточних проблем двостороннього співробітництва, визначення шляхів активізації туристських обмінів.

Співробітництво у туристичній сфері України також відбувається на рівні інтеграційних угруповань за такими напрямками:

- розробка спільних концепцій розвитку туризму в регіонах та довготермінових програм;
- формування єдиного інформаційного простору;
- створення централізованих туристичних банків даних, які повинні охоплювати нормативно-правову базу, інформацію про туристські потоки, заклади розміщення туристів, візовий режим для туристських груп, інформацію про діяльність туристичних агентств, транспортну інфраструктуру та приблизну вартість туристичних послуг;
- видання періодичної літератури, що популяризуватиме туристичні напрямки країн, що входять до інтеграційного угруповання;
- технічна і технологічна кооперація;
- дослідження ринку;
- стандартизація якості послуг;
- спрощення візових, прикордонних та митних формальностей;
- лібералізація торгівлі туристичними послугами;
- безпека туристів;
- узгодженість законодавчої бази та цінової політики, приведення у відповідність до світових стандартів і сертифікація матеріальної бази та туристичних послуг;
- упровадження навчальних програм і стажувань для спеціалістів туризму;
- оснащення міжнародних транспортних коридорів;
- фінансування міжнародних туристичних проектів;
- створення спільного турпродукту, міжнародних туристичних маршрутів;
- участь єдиним стендом у міжнародних туристичних ярмарках, салонах, біржах, інших рекламно-інформаційних заходах на міжнародному рівні з метою просування спільного туристського продукту.

Невід'ємною складовою інтеграції України до світового ринку туристичних послуг є поглиблення співпраці з іншими міжнародними органами в галузі туризму. Активізується співпраця з Європейським Союзом, Радою Європи, Радою держав Балтійського моря з питань визначення та реалізації світової туристичної політики, включення України до перспективних програм фінансової і технічної допомоги, а також інвестиційні проекти ЄС у сфері туризму, зокрема в межах програми TACIS, тощо. Пріоритетним напрямом розвитку співробітництва з ЄС є реалізація Стратегії інтеграції України до ЄС.

Членство в ЄС відкриває великі можливості використання організаційно-фінансових механізмів цього органу для підвищення економічної ефективності національної туристичної галузі. Зважаючи на це, через Спеціальне представництво України при ЄС – Держтурадміністрацію (нині Державна служба туризму і курортів) подано заявку про включення

нашої країни до перспективних програм співробітництва у сфері туризму, зокрема фінансової і технічної допомоги, а також інвестиційні проекти ЄС. Це б якісно вплинуло на розбудову вітчизняної туристичної галузі, сприяло соціально-економічному та культурному розвитку держави.

Україна співпрацює в рамках членства у Всесвітньої туристській організації (ВТО). Основними напрямками багатостороннього співробітництва країн-членів є питання глобальної координації туристичної діяльності, вироблення світової туристичної політики, узгодження статистичної методології [1].

Членство України у ВТО створило передумови для подальшого розвитку національного туризму відповідно до тенденцій світового туристичного ринку із залученням до інформаційної мережі, прогресивних технологій, інвестиційних пропозицій, системи професійної підготовки, наукових досліджень, передових надбань найбільш розвинених туристичних держав світу, відкрило нові можливості налагодження взаємовигідної співпраці з країнами-членами на всіх рівнях – дво- і багатосторонньому та регіональному.

Зважаючи на те, що Україна є порівняно молодим членом ВТО, можна говорити про визнання зростаючої ролі туристичного потенціалу на світовому ринку туризму, сприйняття її світовою спільнотою як європейської держави з багатими природно-рекреаційними та історико-культурними ресурсами, потужною туристичною інфраструктурою. Взаємовідносини із ВТО повинні поглиблюватися по таких основних напрямках, як співробітництво з метою розвитку; розвиток людських ресурсів; сталий і якісний розвиток туризму; статистика й економічний вимір ринку; дослідження ринку та просування туризму; комунікації та документація; розвиток співробітництва в рамках Ділової ради ВТО. Загалом наразі в Україні немає обмежень у доступі до ринку послуг, пов'язаних із туризмом.

Перспективним напрямом розвитку міжнародного туристичного співробітництва є активне створення в Україні недержавних громадських туристичних організацій, а саме асоціацій з різних видів туристичної діяльності (турагентства, туроператори, виставкові організації, підприємства готельного господарства, туристичні видання, навчальні заклади тощо), їх входження до світових об'єднань, міжнародні організації та асоціації різного спрямування. Результатом має стати запровадження міжнародних стандартів якості туристичних послуг, розвиток рекламної діяльності та бізнесових партнерських відносин.

Для інтеграції регіонів України у світовий ринок туристичних послуг потрібні цілеспрямовані комплексні дії, що потребують значних коштів. До першочергових заходів слід віднести:

- підготовку та розповсюдження базового пакета туристичного ринку регіонів України;
- проведення рекламних кампаній у вітчизняній та зарубіжній пресі, на радіо і телебаченні з метою позиціонування туристичних можливостей регіонів;

- активізацію участі туристичних підприємств регіонів країни у міжнародних туристичних виставках і ярмарках;
- створення й підтримку в межах глобальної світової інформаційної мережі WEB-сайту з постійно поновлюваною інформацією щодо туристичних пропозицій регіонів України.

З метою забезпечення інтеграції до світового туристичного ринку, покращення просування національного турпродукту на ньому, проведення широкомасштабної та комплексної реклами туристичного потенціалу, залучення туристів, підвищення іміджу та авторитету України в туристичному світі, її інтеграції до європейського співтовариства, розвитку національної економіки, ефективного використання туристичних ресурсів, створення інфраструктури, включення у світовий інформаційний простір можна виділити наступні заходи щодо розширення міжнародного туристичного співробітництва. Насамперед потребує вдосконалення договірної та правової бази зовнішніх відносин. При укладанні угод міжурядового та міжвідомчого характеру про співробітництво в галузі туризму перевага повинна надаватися встановленню договірних відносин із державами, які є перспективними туристичними ринками для України, вивченню та впровадженню практики створення нормативно-правової бази туризму, організаційних засад функціонування високорентабельної туристичної індустрії країн розвинутого туризму, прогресивного досвіду державного регулювання і стимулювання галузі. Крім укладання та реалізації договорів щодо безвізового пересування туристів, збільшення обсягів туристських обмінів сприяло б запровадження гнучкої візової політики, спрощення консульських формальностей щодо надання в'їзних віз в Україну, зниження вартості віз для держав, що є головними генеруючими туристичними ринками. Важливим кроком для збільшення турпотоків у державах колишнього СРСР може стати запровадження єдиної туристичної візи для в'їзду до СНД. Це допомогло б відродженню спільного турпродукту – так званих туристичних "трикутників" і наскрізних маршрутів по цих країнах, що користувалися б попитом і відповідали б міжнародним стандартам. Успіх таких продуктів полягає в їхній «безмовності» – відсутності обмежуючих розділюючих формальностей (візових, прикордонних, митних тощо). Це стосується, наприклад, такого популярного турпродукту, як «трикутник» Москва – Київ – Санкт-Петербург.

Слід також активізувати співробітництво у складі спільних міжурядових комісій щодо питань економічного та науково-технічного співробітництва, особливо з країнами, з якими створена правова база про співробітництво, формування в їх складі робочих груп із туризму з метою аналізу та вирішення поточних проблем двостороннього співробітництва, визначення шляхів збільшення обсягів туристських обмінів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. З метою створення спільного простору європейського туризму, упровадження інноваційної моделі розвитку України як туристичної держави, з огляду на значний туристичний потенціал, запобігання негативним наслідкам для

туристичного співробітництва співпраця з країнами-членами ЄС у галузі туризму має базуватися на наступних аспектах:

- виконання системної роботи щодо адаптації туристичного законодавства України до відповідних директив і стандартів ЄС, що передбачало б насамперед покращення діяльності із захисту прав вітчизняних та іноземних споживачів туристичних послуг, наближення до світових стандартів туристичного обслуговування;
- лібералізація прикордонних і митних формальностей для туристів, котрі здійснюють подорожі між Україною та державами-членами ЄС, які є для нас генеруючими туристичними ринками;
- сприяння з боку відповідних структур ЄС та країн-членів ЄС Держслужбі з туризму і курортів щодо приведення якості туристичних послуг до міжнародних стандартів, гармонізації системи стандартизації та сертифікації підприємств туристичної і курортної сфери, що надають послуги розміщення та харчування в Україні, з нормами ЄС;
- з метою розширення туристичного співробітництва з країнами-членами ЄС, диверсифікації туристичної пропозиції підвищення конкурентоспроможності українського турпродукту сприяння з боку ЄС щодо залучення інвестицій до розбудови туристичної та курортної інфраструктури галузі, у тому числі транскордонної, а також створення корпоративних турпродуктів (особливо міжнародних маршрутів по транскордонних територіях) та їх ефективного маркетингу на європейському та світовому ринках;
- надання фінансової і технічної допомоги з боку ЄС, зокрема в рамках Індикативної програми TACIS-Україна, вітчизняній туристичній та курортній галузі щодо реалізації пріоритетних проектів розвитку туризму, у тому числі на регіональному рівні, у галузі сільського зеленого туризму, малого та середнього туристичного бізнесу, транскордонного співробітництва, розбудови інфраструктури туризму впродовж транспортних коридорів, а також інформаційно-рекламного забезпечення туристичної діяльності, прикладних досліджень туристичної сфери, популяризації позитивного туристичного іміджу України у світі;
- сприяння з боку ЄС створенню системи підготовки та підвищення кваліфікації туристичних кадрів України (через проходження відповідного навчання і стажування у спеціалізованих навчальних закладах країн-членів ЄС);
- удосконалення системи фінансування євроінтеграційної діяльності в галузі туризму, передбачивши прийняття бюджетної програми «Забезпечення міжнародної діяльності Державної служби з туризму та курортів»;
- створення міжвідомчої Робочої групи з євроінтеграції з метою забезпечення міжвідомчої координації євроінтеграційної діяльності, узгодження її бюджетного фінансування, а також оптимізації механізмів використання міжнародної технічної допомоги, передбачивши функціонування підгруп за тематичними напрямками, зокрема туризму.

Безумовною складовою міжнародних зв'язків є розвиток інституційного співробітництва. Через безпосередню участь у діяльності світових і міжнародних структур усіх рівнів практично повинні реалізовуватися договірні відносини, активізуватися входження України до світового туристичного простору.

Література

1. Колинз В. Р. *Работа за рубежом в индустрии туризма: справочник* / В. Р. Колинз. – М.: Внешторгиздат-М, 2002. – 318 с.
2. *Tourism Multipliers Explained. Published in Conjunction with the World Tourism Organization.* 1981. – 15 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.horwath.co.za.
3. *Tourism Vision 2020.* – Madrid: World Tourism Organization, 2007. – 18 p.
4. Офіційний сайт Державної служби туризму та курортів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.tourism.gov.ua.